

TEN GELEIDE

1. De Tuinen van de "Bloemist van Stuivenberg"

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) is al enkele jaren bezig met de restauratie van de historische parken van Brussel. Die renovaties zijn belangrijk om Brussel meer prestige te geven. Hoe het BIM deze renovatie aanpakt werd duidelijk gemaakt op een tentoonstelling in de Sint-Goorikshallen onder het thema "Historische parken in Brussel - Visies op een stedelijk patrimonium". Tijdens de maanden juli, augustus en september werden er ook rondleidingen georganiseerd in negen parken. Op respectievelijk 4 en 5 september jl. was het de beurt aan de tuinen van de "Bloemist van Stuivenberg" in Laken.

Secretaris en voorzitter van LACA werden door het BIM aangezocht om Nederlandstalige geïnteresseerden op deze site rond te leiden.

De aanwezigen waren natuurlijk heel verbaasd hun schreden te kunnen richten naar een haast verborgen plekje in Laken. Toen Leopold II het grondstuk in 1890 verwierf richtte hij het in als een kweektuin voor allerlei soorten sierplanten en bloemen en sedertdien is het nooit voor het publiek toegankelijk geweest, ook niet toen het na zijn overlijden onder herhaaldelijk gewijzigd beheer werd uitgebaat.

De site wordt begrensd, ten oosten door de Witte Acacialaan langs waar het verbonden was met het Stuivenbergdomein door een ijzeren brug, recentelijk afgebroken; ten oosten door de Medoristraat; ten zuiden door de Tuinbouwersstraat en de Sint-Albaansbergstraat en ten westen door het Koningin Elisabethpark.

Oorspronkelijk werd deze tuin ontworpen in terrasvorm door de vermaarde tuinarchitect Lainé die vele opdrachten voor Koning Leopold II uitvoerde, zo onder meer de prachtige tuin van het huidige Museum voor Midden-Afrika in Tervuren. Op het laagste terras bouwde hij een groot aantal serres en voorzag het hoogste terras met twee prachtige waterbekkens. Nadat de Diensten van het Groenplan er nadien gedurende jaren een boomkwekerij uitbaatten en de waterbekkens dichtwierpen kwam de site tenslotte in beheer van het BIM die echter alle activiteiten ter plaatse staakte in 1989. De site lag er een tijd verwildert bij maar binnen afzien bare tijd zal ze als een feniks uit haar as herrijzen.

De geldelijke middelen om de historische Brusselse parken te renoveren zijn voorhanden. Vooreerst bestaat er een samenwerkingsakkoord tussen de Federale overheid en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waarvan het BIM deel uit maakt, waardoor fondsen ter beschikking kunnen gesteld worden. Bovendien ondersteunt het Aardgasfonds sedert 1995 allerlei initiatieven rond het behoud en de ontwikkeling van de natuur in stedelijke gebieden.

Het BIM heeft een omvangrijk vernieuwingsprogramma samengesteld om de tuinen van de "Bloemist van Stuivenberg" een nieuw ge-laat te geven met inbreng van eigentijdse accenten. Het zal geen traditioneel park worden maar wel de zetel van het Brussels Cen-trum voor Tuinarchitectuur en Techniek. Het zal voldoen aan drie vooropgestelde criteria:

1. Een ontspanningsoord voor bezoekers worden doch tezelfdertijd een plek waar men nieuwe tuintechnieken kan aanleren dank zij een permanent contact met ervaren tuiniers.
2. Een schakel meer worden in de Groene Gordel die deel uitmaakt van het circuit van parken en tuinen in het Brussels Gewest
3. Een draaischijf worden voor informatie en vorming in tuin- en landschapskunst.

Het is altijd prettig aan een sterk belangstellend publiek deze ver-nieuwende initiatieven aan te kondigen. We zetten ze hier nog even op een rijtje

- De oude serres, unieke restanten van de oude bouwwijze met houten gebinten, zullen in hun oorspronkelijke staat hersteld worden. De herstelling wordt opgevolgd door de Dienst Monu-menten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Ge-west.
- In het beboste gedeelte van de site, met zijn oude Rubinia's, zal plaats voorbehouden worden voor het tentoonstellen van beeld-houwwerk. Het hoogste terras krijgt een totaal nieuwe bestem-ming.
- Er zullen daar regelmatig tentoonstellingen plaats vinden van bloemen en planten waar professionelen en liefhebbers hun pas-sie kunnen delen.
- De plantenverzamelingen zullen voortdurend gediversifieerd wor-den volgens de afwisseling der seizoenen.
- De rijkdom van de planten die verband houden met ecologisch tuinieren kunnen er bewonderd worden alsook deze die weinig voorkomen in Belgische tuinen.
- Zo zal er onder meer een verzameling aangelegd worden van 120 verschillende camelia's.
- Er komt een kruidentuin (aromatische en geneeskundige planten) omgeven door diverse soorten hagen.
- Demonstratiepercelen zullen aangelegd worden waarrond oplei-dingsactiviteiten kunnen georganiseerd worden.
- Een klein groentheater zal opgericht worden om podiumkunsten de plaats te geven die hen toekomt.
- In de serres zal een ontvangstlokaal komen omvattend een do-cumentatiecentrum met onderzoeksdossiers over elk thema dat in het parkje aan bod komt. Informatie zal bijeengebracht wor-den over het landschapspatrimonium van België en Europa. Er zullen daar ook lessen gegeven worden (enkele tuiniersvereni-gingen hebben reeds hun medewerking toegezegd).

Dit is alvast een uitgebreid programma en dat belooft!

Op één vraag die meerdere malen gesteld werd konden we geen bevestigend antwoord geven, namelijk de aanduiding van het tijdstip waarop al deze programmapunten zullen verwezenlijkt zijn. Hopelijk zo vlug mogelijk. De omvang van de aan de gang zijnde werken en de grootte van de omheinde werf laten dit althans veronderstellen.

Na afloop van de geleide wandeling op zondag 5 september schafte zich een twaalftal deelnemers het speciale nummer LACA Tijdingen "De Serres van Stuivenberg en omgeving" aan.

Er weze nog vermeld dat dit speciale nummer nog steeds kan besteld worden bij L. Candau, op tel. Nr 02/268.69.58 of mits overschrijving van 4,50 € (verzendingskosten inbegrepen) op rekening 068-2095230-57 van LACA, E. Bockstaellaan 107, 1020 Brussel, met vermelding "Speciaal nummer Serres Stuivenberg"

2.-EEN LAKENS LIED

Het Lakens lied ging in première tijdens het tuinfeest van het Gemeenschapscentrum Nekkersdal (28 juni j.l.). Een gelegenheidskoor zong het lied. Hieronder een woordje over de ontstaansgeschiedenis ervan.

Ondergetekende kwam in Laken wonen in 1964, een heel eind verwijderd van zijn geboortedorp Essen in de Noorderkempen. Vanaf het begin had hij reeds zijn hart verpand aan de oude gemeente Laken die in 1921 bij Brussel Stad werd gevoegd. Zijn vijftienjarig lidmaatschap bij LACA, Geschied- en Heemkundige Kring, getuigt van deze niet aflatende fascinatie.

Met de tijd werden al eens losstaande gedachten op papier gezet die stilaan tot zinnen samensmolten en nog later tot een geheel uitgroeiden. Op een dag, ook al weer een tijd geleden, vroeg ik aan de zoon van een jeugdvriend eens een poging te wagen om mijn tekst op muziek te zetten. Na maanden werd mij een partituur toegezonden. De Heer Hoedemakers (van radio Klara) was zo vriendelijk het stuk aan een kritisch oog te onderwerpen en er enkele kleine correcties aan toe te voegen. Hij nam tevens de bewerking ervan op zich.

Toen ging de steen aan het rollen. De Heer R. Fobelets, cultuurfunctionaris van het Gemeenschapscentrum, nam het initiatief om een gelegenheidskoor te rekruteren en zie... dank zij het enthousiasme van enkele vrijwilligers en instrumentaal ondersteund door de Heren Hoedemakers en Van Keirsbilck kon de vertolking van het lied na enkele repetitiebeurten podiumrijp gestoomd worden. Een prachtig voorbeeld van coöperatie dus.

De man die het lied componeerde, Carl Bierkens een



Kalmthoutenaar, werd als het ware voor de muziek geboren. Als 8 jarige kreeg hij al lessen notenleer. Op 12 jarige leeftijd volgde hij muziekschool zowel de lessen voor vervolmaking solfège als voor klarinet. Zijn vader troonde hem ook mee naar de repetities van de plaatselijke harmonie. Tijdens de adolescentie verdween de belangstelling voor klarinet (het waren de jaren zeventig) en stapte hij over naar de gitaarbeoefening, eerst folk, daarna elektrisch. Rond 1978 kwam de interesse voor klarinet weer terug maar intussen had hij als zoon van een bekend muzikant reeds veel ervaring opgedaan en werd op hem geregeld beroep gedaan om activiteiten muzikaal te ondersteunen, zo bv het Landjuweel van de Gilde begeleiden op klarinet, gitaar in het lokale Tirolerensemble.

Bij de oprichting van een New Orleans Dixielandband was hij er dan weer als de kippen bij om het banjospel onder de knie te krijgen. Ondertussen bestaat deze band al 20 jaar...optredens in binnen- en buitenland; verleden jaar nog in Montreux op het jaarlijkse jazzfestival. In Flanders Expo vertolkte hij een improvisatie op een nummer van de arrangeur van Will Tura voor 10.000 genodigden.

Bij de compositie van het Lakens Lied wist hij een goed evenwicht



te scheppen tussen de tekst en de muzikale omlijning. De strofe werd breed verhalend uitgewerkt terwijl het refrein de uitbundige gevoelens van de tekstschrijver benadrukt.

Het was voor Carl Bierkens dan ook een intense belevenis op het lentefeest van Nekkersdal aanwezig

te zijn en het resultaat van zijn compositie te beluisteren.

Dank aan allen die deze activiteit mogelijk maakten.

3. - ACADEMISCHE ZITTING

In het verlengde van het Karel van de Woestijne-project, opgezet door LACA, in samenwerking met het Gemeenschapscentrum Nekkersdal en het Lakense Willemsfonds, wordt een aca-

demische zitting georganiseerd in het AMBV (Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel) - Arduinkaai nummer 28 - 1000 Brussel (achter de KVS) op woensdag 10 november 2004.

Spreker is de Heer Peter Theuninck, een eminent Karel van de Woestijnevorser die trouwens een doctoraalscriptie over de vermaarde letterkundige voorbereidt.

Het onderwerp van zijn spreekbeurt luidt: "Een hulde aan Karel van de Woestijne ter herinnering aan de 75ste verjaardag van zijn overlijden en het verloop van zijn Lakense periode".

Er zullen nadien ook enkele teksten uit zijn verzamelde krantenartikels voorgelezen worden en het geheel wordt afgerond met een receptie.

Deuren: 18.30 uur

Aanvang spreekbeurt: 19.00 uur

receptie: +/- 20.00 uur

inkom: gratis

4. - ZOVEEL BRABANDERS, ZOVEEL VERHALEN... EEN TENTOONSTELLING

Op initiatief van de Provincie Vlaams Brabant, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt een reizende tentoonstelling georganiseerd die te bezichtigen is

in de Vlaams-Brabantse en Brusselse bibliotheken.

Van 1 november tot 19 november 2004 is deze tentoonstelling te bezichtigen inde Lakense Openbare Bibliotheek - Bockstaellaan 109 te Laken. Komt de geschiedenis van Brabant ontdekken in uw bibliotheek tijdens de openingsuren.

"Geschiedenis van Brabant, van het Hertogdom tot heden". Dat het een boek zou worden is vanzelfsprekend. De geschiedenis van Brabant laat zich immers niet in het kort vertellen. Maar dat het een boek zou worden, zo groot dat u ter plaatse moet komen om er een kijkje in te nemen, ligt minder voor de hand... Doen dus!!!

5.- KALENDER 2005

Naar jaarlijkse gewoonte, geeft LACA ook dit jaar een heemkundige kalender uit met als thema "Bier, met liefde gebrouwen".

Beschikbaar: na 15 oktober 2005 – Prijs: 2,50 €

6.- NIEUWE LEDEN

De dames: I Herbert, M. Zwemmer

De heren: J. Degraeve, K. Liebaers, M. Bober, R. Sneyers, H. Neirinckx en de Orde van den Bloempanch

Wij danken deze mensen voor de belangstelling voor onze werking!

Voice

Een Lakens Lied

Muziek: Carl Bierkens/
Michel Hoedemakers

Tekst: Leon Candau

Bewerking: Michel Hoedemakers

$\bullet = 70$

Wie hier ge - bo - ren werd of hier kwam wo - nen be - seft heel
Ro - mein - se vil - la's pronk - kas - te - len - hoe - ven zijn lang - zaam
De - ou - de dorps - kern is he - laas - ver - zwon - den slechts enk' - le

4
goed de waar - de van dit oord. van - daar dit lied om je aan te
een - voor een - tot puin ver - gaan Zou men hier - o - ver zich - met spijt be -
7
kei - en ken - nen nog 'tver - haal. Toen La - ken met de vijf - hoek werd ver -

10
to - nen wat ons in La - ken toch zo sterk be - koort Men leeft er
dro - ven wel nee hier bleef nog zo - veel moois be - staan E - miel Bock
bon - den ver - rees uit as hef dorp nu an - der - maal. Men trok er

13
tus - sen par - ken en pri - e - len met heel - veel groen een rij - ke brok - na -
stael - de laat - ste bu - ger va - der heeft heel laag de ge - meen - te hier ge -
bre - de la - nen sier - lijk o - gend en la - ter kreeg de hei - zel een ge -

16
tuur leid. A - lom - be - kend - de ser - res en kas - te - len - en el - ke -
laat. Schiep nieu - we wij - ken en een leef - baar ka - der ge - pre - zen -
Op ple - nen brug - gen en fon - tei - nen bo - gend een ko - nings -

19
la - ken - naar is ko - nings - buur REFREIN: Als
werd hij om zijn trouw be - leid
droom werd erf - goed van for - maat.

23
mij in ver - re vreem - de lan - den de wee - moed in de kui - ten bijt Be -

27
gint mijn hart op - eens te bran - den naar La - ken snel - ik in geen tijd. Be
gint mijn hart op - eens te bran - den ik storm naar La - ken in geen tijd.

DE BEVRIJDING VAN BRUSSEL

L. Candau

Op 4 september 1944 werd Brussel bevrijd. Het is vandaag 60 jaar geleden dat deze onvergetelijke gebeurtenis plaats vond. De media hechten er in 2004 heel wat belangstelling aan en met recht (Het heemkundige tijdschrift van de gemeente Anderlecht besteedt er zelfs een volledig nummer aan). De mensen die toen "in de fleur van hun leven" die opwindende toestanden meemaakten hebben vandaag de dag reeds een respectabele ouderdom bereikt.

LACA vroeg zich af of er ergens nog ooggetuigenverslagen bewaard werden die enig licht konden werpen op het verloop van dit euforische gebeuren hier in Laken. Een gelukkig toeval bezorgde ons het nodige materiaal om een beeld van de lokale sfeer te reconstrueren.

De latere Luitenant-Generaal Dewandre wist als jonge officier België te ontvluchten in 1940 en naar Groot-Brittannië uit te wijken. Afgedeeld bij de Belgische Brigade Piron nam hij vanuit Normandië deel aan de militaire bevrijdingsoperatie van het vasteland. Hij legde zijn herinneringen neer in een boek getiteld "Au Galop de nos Blindés" (Ed. J.M. Collet, Braine-l'Alleud, 1992). In dit boek vonden wij enkele bladzijden die verwijzen naar zijn hernieuwde contactname na vier lange jaren met zijn vroegere woonplaats. Wij publiceren deze bladzijden zonder ze te vertalen uit het Frans, zijn moedertaal, om de specifieke atmosfeer die de tekst oproept niet te compromitteren.

Ziehier zijn verhaal: (pp. 137-141)

CHAPITRE VII LA LIBERATION DE BRUXELLES

A l'aube du 4 septembre chacun s'affaire et s'apprête à participer à l'ultime étape vers la capitale. A ce moment, le SLT Floridor chef du 1er Peloton voit passer une vieille connaissance : le Capt Scott, un Britannique qu'il a connu instructeur en Angleterre à l'Ecole Militaire de Sandhurst. Ce dernier s'arrête : il est à la recherche d'une unité belge pour escorter le Lieutenant-Général Horrocks (*commandant le 30e Corps Britannique*) qui veut se rendre à Laeken dans les délais les plus brefs. Il est immédiatement amené chez le Maj. de Selliers de Moranville qui met à sa disposition les 1er et 2e Pelotons pour exécuter la mission.

Comme officier le plus ancien, je prends le commandement du détachement. Floridor et moi alertons nos pelotons et quelques minutes après apparaît le Gen. Horrocks accompagné de son PC Tac (*Etat-Major de commandement tactique très réduit (il y a à peine une demi-douzaine de véhicules). Il faut noter que cet « emprunt » de deux pelotons va provoquer l'irritation du Colonel Piron qui n'avait pas été consulté. D'où un échange assez vif entre lui et notre Commandant d'Escadron.*)

Il nous explique qu'il veut installer son quartier général dans le parc de Laeken et souhaite rencontrer un membre de la Famille Royale afin d'obtenir son accord. Il veut me confier sa propre carte et est enchanté quand je lui dis pouvoir le conduire à Laeken les yeux fermés.

"Excellent, dit-il, je pourrai continuer à suivre les opérations". En effet les cartes n'ont pas suivi l'avance foudroyante des Alliés et il ne dispose que d'un exemplaire unique des cartes de Belgique.

Je n'ai même pas le temps de donner des ordres. J'indique par gestes "Suivre mes mouvements !", et nous démarrons en trombe.

Nous traversons Hal en vitesse, la population n'a même pas le temps de réagir. Il n'en sera pas de même à Bruxelles où nous arrivons par Anderlecht. A partir de la gare du Midi, nous progressons difficilement. Il y a plus de monde sur la rue que sur les trottoirs, aussi nous "empruntons" de temps en temps ces derniers ! L'enthousiasme croît à l'approche de la Bourse. Au milieu des cris et des vivats, nous avons



de plus en plus de difficultés à continuer notre progression.

La foule clame sa joie et essaie de prendre nos véhicules d'assaut en les escaladant en marche. Les chauffeurs font des efforts pour n'écraser personne tout en continuant à rouler.

On nous jette des fleurs, parfois même des fruits. A la

Bourse, excédé par les cris de "Vive les Anglais" je réponds au passage à une dame qui en reste médusée : "Les Anglais, on s'en f... ! Nous sommes Belges !" La nouvelle se transmet si vite qu'au moment où je débouche place de Brouckère une partie de la foule crie déjà "des Belges, des Belges" et se précipite sur la route, manquant de nous bloquer irrémédiablement. Mon chauffeur sauve la situation : le terre-plein étant dégagé, il fonce en diagonale au travers de la place et nous

débouchons vers le boulevard Emile Jacqmain suivi par la colonne sauf les derniers véhicules qui ont failli rester bloqués à la Bourse mais finalement nous rejoignent.

Par la chaussée d'Anvers, nous poursuivons vers Laeken dans une atmosphère de kermesse incroyable, pour arriver finalement aux grilles du Château Royal, où j'arrête la colonne.

Je pénètre d'abord seul dans le corps de garde où le chef de Poste s'étonne de m'entendre parler français. Dès que je lui annonce que nous sommes belges, il se précipite au téléphone pour annoncer la nouvelle au château.

Nous n'avons même pas le temps de reprendre notre conversation que S.M. la Reine Elisabeth arrive précipitamment. Elle est stupéfaite et enthousiasmée de voir des militaires belges. Elle se les fait présenter tous, nous félicite, nous remercie et nous embrasse. Dans l'agitation j'oublie durant un long moment de lui présenter le Général Horrocks qui attend patiemment dans un coin que l'enthousiasme se calme. Quand vient son tour, il obtient facilement l'autorisation de déployer son quartier général dans le parc.

Peu après, le Général décide de se rendre à Assche (*actuellement Asse..*) et Alost pour prendre contact avec ses colonnes qui foncent sur Anvers.

Apprenant que nous allons quitter Bruxelles sans pouvoir contacter nos familles, Sa Majesté fait immédiatement relever toutes nos adresses et fait parvenir le jour même un message annonçant notre arrivée à nos proches.

De notre côté, nous repartons par le boulevard De Smet de Nayer vers la Basilique de Koekelberg. Entretemps les Laekenois se sont massés le long des grandes routes et c'est au milieu d'une foule compacte que nous poursuivons notre chemin, toujours accompagnés de clameurs, de rires et de chansons. (*Durant ce déplacement, ma mère, perdue dans la foule me verra passer et dira à une amie : "Comme cet Anglais ressemble à mon fils !"*)

A partir de la Basilique, il y a peu de monde car personne ne s'attend à voir des troupes alliées en cet endroit.

Ainsi traversons-nous sans encombre et à vitesse maximum Berchem-Sainte-Agathe et Zellik.

A Assche : arrêt pour voir passer des colonnes se dirigeant vers le nord. Le général nous félicite : il s'est rarement déplacé à cette vitesse en colonne. Nous continuons vers Alost. Lorsque le général apprend à la radio que la Brigade Belge rentrera dans Bruxelles vers 15.00 h, il nous libère pour nous permettre de la rejoindre pour l'entrée officielle dans la capitale (rendez-vous entre Hal et Bruxelles).

Sans carte je n'ai aucun doute sur l'itinéraire à suivre : éviter les petites routes, donc repasser par Bruxelles ! Nous nous remettons en mouvement mais cette fois sans nous presser ; il n'est qu'onze heures du matin.

Berchem-Sainte-Agathe s'est réveillé entre-temps et la foule nous arrête, nous acclame, nous embrasse, nous offre du vin et de la bière.

Je retrouve de vieux amis qui grimpent sur ma blindée. Des grappes humaines recouvrent bientôt tous nos véhicules jusqu'à ce qu'une main maladroite presse la détente d'un lance-fumigène qui projette sur la chaussée un pot inoffensif mais spectaculaire. La petite panique qui s'en suit est vite calmée mais la chaussée est enfumée pour un bon moment. Nous re-

prenons notre marche par Molenbeek toujours dans le même enthousiasme. Nous savourons ces instants merveilleux dont nous rêvions depuis si longtemps.

Nous repassons par la Bourse, cette fois-ci pour serrer des mains, distribuer des cigarettes, trinquer généreusement.



Il faut pourtant rejoindre la Brigade que nous retrouvons finalement aux limites d'Anderlecht, juste à temps pour entrer une troisième fois dans Bruxelles !

Nous sommes vraiment gâtés ! Mais cette fois-ci les Bruxellois, alertés par radio, jalonnent l'itinéraire en masses compactes. L'enthousiasme est indescriptible. La foule manifeste sa joie d'une façon délirante. Nous n'avons rien vu de pareil jusqu'ici. A certains endroits, la colonne est battue par de véritables vagues humaines.

De temps en temps, l'un ou l'autre d'entre nous retrouve des membres de sa famille ou des amis, bondit de son véhicule, se jette dans des bras qui se tendent, danse, crie...

Malgré les à-coups, la colonne progresse lentement par le boulevard de Waterloo, le boulevard du Régent, la rue Royale pour rendre hommage au Soldat Inconnu, place du Congrès, avant de se disperser vers les différentes casernes où nous séjournons pendant une semaine.

L'Escadron s'est vu attribuer, cavalerie oblige, l'ancienne caserne des Guides à Etterbeek. Les Bruxellois reçoivent la permission de rendre visite à leur famille, tandis que les autres prennent un repos bien mérité dans les lits que les Allemands occupaient encore avant-hier. Pour mon compte, je pars en jeep pour essayer de retrouver ma mère qui habite à Laeken. Je me fraye un passage jusqu'à la Place communale où je demande la direction de l'avenue Houba de Strooper. J'ai à peine ouvert la bouche que je suis arraché de ma jeep pour être porté en triomphe et passer d'épaules en épaules. Il me faut un bon moment et de multiples

embrassades avant de pouvoir regagner mon véhicule et reprendre mes recherches. Je trouve enfin Maman qui pleure de joie. Elle a réalisé qu'elle m'avait entrevu le matin en recevant le message de la Reine. Au premier moment, elle croit que j'ai été blessé. Vu de plus près, je suis balaféré de rouge à lèvres ! Les premières effusions passées, je veux décharger mon bagage pour la nuit, j'aperçois un Bruxellois déjà occupé à voler la roue de rechange de ma jeep. Rien n'a changé !

Le 5 septembre, après une nuit bien remplie pour beaucoup, il faut revenir aux réalités. Il s'agit d'entretenir le matériel et le remettre en état pour reprendre les opérations, quoiqu'ici à Bruxelles, tout le monde semble croire que la guerre est terminée. Pendant que les équipages s'affairent autour de leurs blindés, le 4^e Peloton reçoit une mission spéciale...

Wij danken de Heer Luitenant-Generaal Dewandre voor zijn kostbare herinneringen.

UIT VROEGERE TIJDEN NAAR ONS VORSTENHUIS

Leo Lindemans

Introductie

In het onderhavige nummer van LACA Tijdingen wordt ruimte voorbehouden voor een gastauteur, de Heer oud-senator Leo Lindemans. Hij is gewis geen onbekende. Als geboren Lakenaar is hij reeds lid van onze vereniging vanaf de stichting in 1989 en bovendien is hij de zoon van de Heer Dr Jan Lindemans die lange jaren directeur was van het intussen verdwenen Hoger Normaal-instituut voor Landbouwhuishoudkunde op de Heizel. Deze erudiete persoon heeft ook heel wat publicaties op zijn naam staan in verband met geschiedenis en heemkunde. Terloops wijzen wij er ook op dat de Heer Leo Lindemans de auteur is van een zeer interessant boek: "De Prinsen van Ossegem", uitgegeven in eigen beheer in 1991 en waarin hij op zeer humoristische wijze het verhaal van zijn jeugd jaren vertelt.

Als verwoed genealoog zijn er van zijn hand meerdere bijdragen verschenen o.a. in het Tijdschrift van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde.

Een tijdje geleden bood hij onze vereniging drie merkwaardige afstammingstafels aan die wel degelijk thuis horen in een tijdschrift zoals het onze.

De eerste tafel vertrekt van de boeren van Drootbeek (1399).

Deze tafel zal in een volgend nummer van LACA tijdingen verschijnen, samen met een artikel van de hand van de Heer W. van der Elst over "Het interieur en de inboedel van het hof van Drootbeke te Laken in 1482.."

Eertijds bestond er op het domein van de Erfheren van Drootbeek in Laken een hofstede, gelegen tussen de huidige Wautier-, de Mollebeek- en de Tivolistraat. Deze hofstede was afhankelijk van het Kasteel van Drootbeek en er een cijns van 7 stuivers aan verschuldigd (zie A. Cosyn, Les anciennes seigneureries de Laeken - 1921 p. 36).

De tweede afstammingstafel vertrekt van de Heren van Koekelberg (vóór 1417).

De derde afstammingstafel vertrekt van de Vrouwe van Kets waarvan niet geweten is hoe en wanneer zij deze titel verwierf. (vóór 1553)

Het merkwaardige aan deze tafels is dat zij steeds uitmonden bij de leden van ons vorstenhuis. Er moet bij het samenstellen van deze genealogische tabellen heel wat opzoekingswerk aan voor afgegaan zijn. Wij danken de Heer L. Lindemans oprecht voor deze bijdragen.

De redactie

VAN DE VROUWE van KETS

I. Adriana van KETS, Vrouwe in Laken, maar men weet niet hoe zij dat geworden is. Evenmin waar zij precies gegoed was.- Getrouwd met Pauwel SCHOYTE.- Van wie:

II. Pauleyne SCHOYTE, Vrouwe in Laken 1553-1616.- Getrouwd met ridder Engelbert MAES, eerste voorzitter van de Geheimraad 1545-1630.- Van wie:

III. Adriana MAES, +1645.- gehuwd met ridder Jan della FAILLE, Heer van Nevele en Poesele, +1649.- Van wie:

IV. Jan Marten della FAILLE, Heer van Nevele en Poesele 1615-1069.- Getrouwd met Marie Madeleine de BERRY.- Van wie:

V. Albert Ernest della FAILLE, Heer van Landegem, schepen van Gent. Getrouwd met Aaria PENNEMAN.- Van wie:

VI. Willem della FAILLE, Heer van Landegem, raadsheer in de Raad van Vlaanderen, +1715.- Gehuwd met Joanna de MEY, +1727.- Van wie:

VII. Marie Anne della FAILLE, Vrouwe van ter Elst, 1704-1787.- Getrouwd met Geraerd de KERCHOVE, Heer van Oeselgem en Mullem, 1709-1763.- Van wie:

VIII. Jérôme de KERCHOVE, Heer van ter Elst 1743-1812.- Gehuwd met Marie Françoise ROBERT de CHOISY, 1737-1806.- Van wie:

IX. François de KERCHOVE, raadsheer in het Krijgshof 1774-1847.- Gehuwd met Rosalie van POTTELSBERGHE, 1778-1842.- Van wie:

X. Frédéric de KERCHOVE, 1805-1880.- Gehuwd met Elise de NAEYER, 1813-1899. Ouders van:

XI. Jvr. Alice de KERCKHOVE, 1838-1877.- Getrouwd met Baron Jacques-Albert d'UDEKEM d'ACOSZ, lid van de provinciale Raad van Oost-Vlaanderen 1828-1900-Van wie:

XII. Baron Maximilien d'UDEKEM d'ACOSZ, 1861-1921.- Gehuwd met Marie Angélique van EYLL, 1863-1935.- Van wie:

XIII. Baron Charles d'UDEKEM d'ACOSZ, burgemeester van Proven (Poperinge), 1885-1968- Getrouwd met Suzanne van OUTRYVE d'YDEWALLE, 1898-1968.

XIV. Graaf Patrick d'UDEKEM d'ACOSZ, bosbouwagronoom te Villers-la-Bonne-Eau, °1936.- Getrouwd met Gravin Anna Maria KOMOROWSKI,- °1946.- Van wie:

XV. Gravin Mathilde d'UDEKEM d'ACOSZ, kroonprinses van België hertogin van Brabant, °1973.- Gehuwd met Prins Filip van BELGIE °1960.

VAN DE HEREN VAN KOEKELBERG

I. Wouter, Heer van Koekelberg en in Laken, waarschijnlijk op het hof van Neerleest (nu nabij de Bonekruidlaan afgebroken en opgenomen in het koninklijk park van Laken).- Vader van:

II. Maria, Vrouwe van Koekelberg en in Laken.- Getrouwd met Willem van den HEETVELDE, schepen van Brussel, +vóór 1417.- Van wie:

III. Maria van den HEETVELDE, Vrouwe van het hof te Laken. Getrouwd met Claes de SWAEF, schepen van Brussel, +1417.- Van wie:

IV. Vrouwe Machteld de SWAEF, Vrouwe van Koekelberg en van het hof te Laken, + 1472 - Getrouwd met Heer Jan van der MEEREN, Heer van Zaventem, schepen van Brussel en Sterrebeek, + vóór 1462. - Van wie:

V. Filips II van der MEEREN, Ridder, Heer van Zaventem en Sterrebeek, +1592. Getrouwd met Maria van der NOOT, +na 1583.- Van wie:

VI. Anne van der MEEREN, +1629.- Getrouwd met Guillaume de GOUX, Heer van Meerbeke, +162_4.- Van wie:

VII. Philippote de GOUX, Vrouwe van Wedergraete, +1533.- Getrouwd met Philippe Guillaume de la PIERRE, Heer van Meerbeke en Fay, +1629.- Van wie:

VIII. Jacques Ferdinand de la PIERRE, Baron du Fay, gouverneur van Brussel, +1677. Getrouwd met Marie Thérèse des CHAMPS dit KESSELER, Vrouwe van Lippelo, Liezele en Malderen.- Van wie:

IX. Claudine de la PIERRE du FAY, Vrouwe van Lippelo, Liezele en Malderen. Getrouwd met Philippe François de CROY, markies van Warneck.- Van wie:

X. Marie Thérèse de CROY, Barones du Fay, +1713.- Getrouwd met Heinrich, Wild- und Rheingraf von SALM in LEUZE, +1716.- Van wie:

XI. Philipp Josef, Prins van SALM in KYRBURG, +1779.- Trouwde met Maria Theresia, Prinses van HORN, +1783- Van wie:

XII. AMALIE Prinses van SALM-KYRBURG, 1760-1841.- Getrouwd met Alois Anton, Prins van HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN, 1762-1831.- Van wie:

XIII. Karl Anton, Prins, van HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN, 1785-1853.- Getrouwd met Marie-Antoinette, Prinses MURAT, 1793-1847 Van wie:

XIV. Karl Anton, Prins van HOHENZOLLERN, 1811-1885.-Getrouwd met Josefine, Prinses van BADEN, 1813-1900.- Van wie:

XV. Marie, Prinses van HOHENZOLLERN,1845-1912.- Getrouwd met Filips, Prins van BELGIË, Graaf van Vlaanderen, 1837-1905.- Van wie:

XVI. Albert I, Koning der BELGEN, 1875-1934.-Trouwde met Elisabeth, Hertogin in BEIEREN, 1876-1965.- Van wie:

XVII. Leopold III, Koning der BELGEN, 1901-1983.- Getrouwd met Astrid, Prinses van ZWEDEN, 1905-1935.- Van wie:

XVIII. Albert II, Koning der BELGEN, geboren 1934.

HET ZUIDEN EN HET OOSTEN TE BRUSSEL

Karel van de Woestijne

Voor de publicatie van "Karel van de Woestijne in Laken. Dagboek van den Grooten Oorlog" hebben wij bewust geopteerd de selectie van artikelen chronologisch te beperken tot de jaren van de eerste wereldoorlog, en qua thema tot wat verband hield met het dagelijks leven tijdens de bezetting. Maar Karel van de Woestijne heeft natuurlijk nog andere krantenkolommen geschreven die met Laken te maken hebben.

We publiceerden in LACA Tijdingen (jg. 15, nr. 2) reeds de reportage die over drie dagen liep in de N.R.C. (27 en 28 november en 1 december 1912) : "Dood en begrafenis van de Gravin van Vlaanderen".

Eerder (jg. 13, nr. 4) publiceerden wij het stuk "Ikzelf en de Willebroekse vaart" (uit N.R.C. van 11 juni 1909) over de dag dat de vaart leegliep via



de siphon van de Drie Gaten in Neder Over Heembeek.

Om – voorlopig – afscheid te nemen van onze auteur brengen wij nog twee stukjes die het contrast weergeven tussen het toen nog landelijke Laken en een schuchtere kosmopolitische aanzet in de stad.

Het Zuiden te Brussel

Brussel, 27 juni 1913

'Gy speelt in schaduw van den breeden beuckeboom,

Op eenen dunnen halm, een veltliet, blijde en wacker...'

Welk zoet geschal – terwijl, in 't eerste dagesuur, een zilveren licht mijn oogleden komt betten en is als een eerste vrome vermaning aan mijn dralend bewustzijn, dat traagaan ontwaken gaat – welk ver maar dringend, zoet maar beurend geluid is't dat, van uit de donkere diepten des dommels, mijn aandacht opeist, doet dat ik mijn ogen fel open, en luister als naar een onvermoede harmonie, als naar een lied zo nieuw, dat niemand het nog gehoord heeft ? ...

Om mij staat de kamer in nog nachtelijke onroerbaarheid, grauw en flets geurend in de prille ochtend. Tussen de reten der gordijnen vloeit het licht als water achter de dicht glazen, geel troebele wand van een aquarium. Helaas, weer zal het geen zonnedag worden. Weer zal ik mijn morgen slijten binnen het stugge rijzen der vier kamermuren en de zat geziene, idioot bekekene prenten en schilderijen, die meesterstukken heten te zijn. Verveling der gedwongen beschouwing van meesterstukken ! ...

Daarbuiten wervelt de wind. Ik hoor hoe hij veegt over de straatstenen, opkrult dan als een dunne golf, trechtert weldra en joelt de lucht in, en als een hoos de klatering der populieren doorvaart van geweldige geruchten

...

En, misnoegd, ga ik weer duiken tussen de dekens, schuil tegen de vijandelijk aanrukkende dag; als weer...

Het is al veel dichter thans, en, nu de schemerdruilende sluimer geweken is, lang niet meer bevreedend. Maar het is zeldzaam opwekkend gebleven: een niet schakerende, niet gevoelige, niet bedachte, een niets beduidende, niets zeggende zang van zes – zeven gelijkwaardige noten aan mekaar, zonder begin of inzet, en met geen beslist einde; geen begin als voor een lied, al was het onbewust, en een einde als niets dan voor een verwonderde vraag. Een zang van egale onbezorgdheid, die niet eens zichzelf beluistert, en staakt alleen als plots, een bloem of een keitje de zanger komt treffen met kortstondige nieuwsgierigheid. Want hij wacht niet lang, weer te schalmeien: de zeven onachtzame noten zijner hoge en zoete fluit, die telkens besluit op een dissonerende verwondering. En terwijl ik, huiverig voor de dag, die mij op gaat eisen, diep duik in bed, komen mij, bij de vordering van het onnozel maar levend en diep blij lied, de aanvangsverzen van 'Vergilius' eerste herderskout in Westerduits dicht vertaelt door Joost van den Vondel' te binnen:

Gy, Tityr, leght en duickt gerust en zonder schroom,

En speelt in schaduw van den breeden beuckeboom'...

Nu is de zang vlak onder mijn venster, terwijl ik op de straatstenen harde geruchtjes hoor, als de dans der palmhouten klosjes op het speldenkussen. Ik weet wat het is: de Baskische herder met zijn zwarte geiten. Hij staakt weer plots op een zuren noot de zang van zijn zevenfluit, ten tijde der Goden door Pan uit ongelijk riet gesneden en verbonden door 't geknede was van bijen. Ik weet dat hij, voor de oude juffrouw van naast de deur, aan't melken is. Want – weer met Vondel en de geliefde Vergilius:

*'Want dees, een vreemdling, melckt de geyten, al te straf,
wel tweewerf op een uur, en tapt hun melleck af'...*

Ik weersta het bevel der fluit niet langer, wip uit de veren, en sta, met het haast iederen dag herhaalde welgevallen, aan de gordijnspleet te turen. De oude dienstmeid houdt de aarden, met glinsterende blauwe glimpen beschoten pan, geduldig gebogen, de linker arm onder het dier, dat geduldig de dunne achterpoten gesperd, de kop ten aanval gebogen, zodat het voorhoofd staat als een klip en de hoge horens naar boven punten als nijdige sikkels, met schichtige blik der felblauwe ogen de man zoekt, de gehurkte meester, die, bij voorzichtige rukken der bruin-oranje eelthanden, de dubbele, vlugge straal der melk uit de gespannen, grijze uier in de rode pan jaagt. De oren gepunt, houdt de kleine geel-ruige hond naast hem de wacht. De veertien geiten, de ros-zwarte vacht van uit de rug in een rechte scheiding vallend aan iedere zijde van de licht-rillende juchten, flaneren aan de stramheid hunner voorzichtige benen, op de hazelnoot-hoefjes, die klinken als kantklosjes. Een enkele meet, stijf starend, de ho-



rizon. Een andere komt in mijn vuilnisbak erwtenpeulen aanknabbelen. Een paar doen een spelletje: recht op hun achterpoten, schuren zij zich voorhoofd aan voorhoofd, en hun hoornen hoor ik slaan aan elkaar als stokken van hol bamboe...

Het is nog heel vroeg. Zij zijn alleen nog op straat. Zij kunnen zich zo vrij bewegen in deze nog landelijke voorstad,

waar ze gezond gras vinden langs de wegen, als in het Pyreneeſche ſtadje, waar ze tegen voorjaarſtijd uitgedreven werden, nog voor de ooiën geworpen hebben, en waar Francis Jammes ze bezingt, naar het ſlechte en willekeurige Noorden toe, waar zij niemand vinden om ze te beminnen dan andere dichters, die ze 's ochtends heel vroeg door een reet van hun gordijn bezien, en die, in deze ironiſch wiſpelturige zomer, met zulke ſombere hartſtocht naar het Zuiden hunkeren, waar men de arme dieren uitgedreven heeft...

Maar weer is de fikse herder gerezen. Op de getaste benen, op de brede maar lenige romp, ſtaat vierhoekig zijn grootſe nek van bergbewoner onder 't ſmalle, vinnige, donker kopje en de kleine baret. Weer ſchrikt de Panfluit door de huiverige lucht, die van alle zon blijft verlaten. De kleine kudde, omſingeld door de ſtraffe cirkeldraf van de hond, betokkelt weer de keien als een verre hagelvlaag. Zij verdwijnt aan de ſtraathoek. En... ach, het is te gek om te zeggen: ze laat mij een beetje leed achter, maar dan toch ook een beetje moed, dat ik de dag maar zou aanvaarden, gelijk die ſchamele herder met zijn zang, die altijd blij is en altijd stokt als op een verwondering; gelijk die lijdzame dieren, die ons van uit zulke verten de nederige weelde brengen van hun melk.

Zij zijn de enigen niet, die het Zuiden deze verraderlijke zomer toevoerde. Eén is er, die voert een gedweë en nog ootmoediger kameraad, en die komt van verder nog, van over de Pyreneeën. Hij en zijn ezelinnetje, zij hebben lange dagreizen gedaan en geslapen, 's nachts, zijde aan zijde, in vele ſchuren. En hij heeft geen lied, deze, noch de koppige wiſpelturigheid van talrijke dieren, als afleiding voor zijn dwalende eenzaamheid. Hij wandelt naast zijn diertje, zwiſgend en ingetogen, zonder één blik aan de voorbijgangers te gunnen. Ik geloof niet dat hij Frans kent. Hij is lang: een ſlanke, fijne, nerveuze gedaalte onder de breedgerande ſombrero. Hij draagt, over het hemd dat de borst ontbloot en de brede roodlijnen gordel, een kort vestje van gſtreept katoen. Hij loopt op espadrillen met dikke koorden zolen. En de jonge naaiſtertjes ſtaan in extaſe voor zijn hardgesneden kop met de ſtrikke, onverſhillige en wonderdiepe ogen. Om zijn ſchouder hangen aan een touw, één voor, één achter, twee buikige, ronde aarden, ongeverniste kruikjes met ſmalle tuit en ſmalle hals. Zijn dier draagt er, over de groezelige, bij plaats en afgeſleten wol van een ſchapenhuid, ganſe vrachten. Het loopt naast hem, zijn ezelinnetje, heel klein en nog heel jong, gelaten en vol goede wil. Het kent de teugel niet, noch de leikoord: het is vrij, want het is gehoorzaam. Zij lopen, traag, door de grote ſtad, heel eenzaam onder hun beidjes. En het is maar als zij in de buitenſtad kwamen, waar ik ze onbeſcheiden had gevolgd, dat de man omkeek, mij achterdochtig bezag, en zijn linkerarm om de platte nek van zijn dier lei.

Hier hadden zij blijkbaar een klant. Hij zei iets aan zijn ezelken, dat bleef ſtaan. Een magere vrouw kwam uit een huis, reikte een kruik gelijk de man ze verkocht. Het beestje kreeg vriendelijk van de vrouw een klontje

te knabbelen, terwijl de man het molk. En, als hij haar de volle kruik toereikte, glimlachten de man en de vrouw tegen elkander...

De zomer is guur, dit jaar, en zou u wrevelig maken. Maar daar treedt u een zedig Zuiden tegen, dat wrevel weet te keren in melancholie...

Het Oosten te Brussel

11 juli 1913

Ik weet niet welke wind ze hierheen heeft gejaagd, welke bezem ze hierheen heeft geveegd, welke demonische doem ze als een gedweeë kudde hierheen moest drijven: zekere avond vond men ze op het Boulevard, zonder dat iemand wist waar zij vandaan kwamen, zonder dat zij, die geen enkele westerse, geen enkele Europese taal spreken, het zelf zouden kunnen vertellen. Zij stonden daar, zekere avond in de zomer, midden in de mensenvolte, zonder de minste uitdrukking op het vlakke, blinkende, wezenloze gelaat of in de smalle en schuine ogen; zonder roeren haast, volkomen rustig in hun gebaren, als wandelden zij daar sedert een eeuwigheid. En sedertdien zijn zij hier ingeburgerd, al blijven zij vreemd en gesloten. Bij iedere valavond verschijnen zij weer, en slechts bij geloken nacht verdwijnen zij weer spoorloos.

Want waar de fiere Levantijnen, die in de vracht der stijve tapijten, die ze verkopen, staan, bij volle middagzon, als een aartsbisschop in de zware weidsheid van het kerkornaat; waar, bij elk uur van de dag, de schrale oosterse joodjes, met hun witwollen sjaals van tafeltje tot tafeltje de koffiehuis-terrassen aflopen waar ze, telkens weggejaagd, telkens maar met dezelfde valse glimlach terugkeren, verschijnen zij, de talrijke Chineesjes die, een paar jaar geleden, zekere avond over Brussel neerstreken, nooit voor de zonsondergang op straat. In welke krochten der zwartste miserie brengen zij de dag door? Men weet het niet. Men ziet ze verschijnen op het uur, dat sommige kleine vlindertjes aan de zoom van het bos aan 't wemelen gaan, en dat de stille vlucht der vleermuizen schuimt door de groenende lucht. Zij verschijnen als vlindertjes en als vleermuizen. En zij verdwijnen niet voor de nachtelijke tijd, dat jonge schelmse Turken van verdacht allooi in de bars aan de lichtgeklede dames, die likeurtjes drinken aan een strohalm, gekonfijte vruchten bie-



den die zitten aan een houten spitje. Zij zien er allesbehalve schelms uit, de Chineesjes. Vrouwen, als mannen, gekleed in een blauw katoenen broek en kort kielkje, kuieren zij heel langzaam over de straat. Zij geven het gevoel van eindeloze eenzaamheid, van een onverschillige ballingschap, die nooit een einde zal nemen. Soms blijven de mannen staan, bezien de mensen alsof zij ze in werkelijkheid *niet* zagen, halen uit een zak drie bamboezen stokjes, die, ineens, uit hun smalle, gele handjes ritmisch de lucht inwippen; en, is het spelletje gedaan, dan steken zij weer de stokken op zak, bezien één voor één de mensen die om hen heen zijn komen te staan, en gaan dan weer, zonder één woord, verder; oneindelijke wandeling, die geen doel heeft, die geen uitkomst biedt en die ze, onachtzaam en ongevoelig, zonder vraag en zonder profijt, elke avond ondernemen, tot op het uur dat de laatste nachtraaf het Boulevard heeft verlaten.

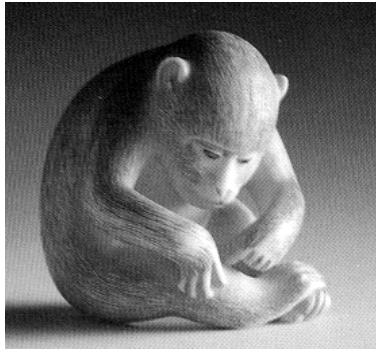
De vrouwen hebben ogen als van een ziek dier; zij hebben de onverschilligheid niet van de mannen; zij, tenminste, zien er enigszins bewust uit van de diepte hunner ellende, al dragen zij ze nog gedweeër. Zij strompelen op hun misvormde voetjes, niet zelden met kinderen aan de hand of op de heup. Aan twee houten priempjes doen zij een zonderlinge, felkleurige papieren bol draaien, die allerlei grillige en sierlijke vormen aanneemt, ontluikt als een lelie, opengaat in schone voluten, dubbel wordt ineens en dan weer zijn eerste vorm aanneemt, terwijl de vrouw hem beedeerd uitsteekt, het hoofd schuin, en de stille stem murmelt: *Cinq cen*, de twee enige woorden die zij van een Europese taal kent en verstaat. Maar de voorbijgangers, getroffen en als bevreesd voor die vreemdheid, kopen niet...

Dan strompelen zij verder, de vrouwen en hun bolle kleintjes, die ogen hebben als de gazellen, van dieptonig felp. En als het al heel laat is, en de kinderen slaap hebben, laten zij zich, midden in de grote stadsbeweging, neerzakken tegen een huisgevel. Zij drukken het jochie aan hun borst en bezien het zorgelijk. Niet zelden vallen zij er zelf bij in slaap. Als zij ontwaken vinden zij wel eens naast zich op de grond wat geld; een moeder is daar voorbijgegaan...

Aldus mijn kleine Brusselse Chinezen, waarvan niemand weet hoe zij hier kwamen, wat zij hier doen, waar zij hier wonen. Zijn zij hier door een hogere bestemming gestuurd om ons naastenliefde te leren? Volstrekt absolute beelden der armoede, der ellende-zonder-opstand, van de diepste nood zonder het minste verweer, vragen zij van ons geen hulp, en zelfs geen medelijden. Zij zijn de onoverkomelijke miserie, die niet eens passief is te noemen, vermits ze niet eens schijnt gevoeld. En daarom juist zijn zij de ontzettendste aanklacht tegen hardvochtig egoïsme...

Niet gedwee, allesbehalve lijdzaam, zijn de drie-vier oude Japannertjes die, met kattengebaren, de koffiehuisen aflopen, er, uit een mooi gevlochten mandje, aapjes verkopen van alle grootte, gesneden uit een soort jaspis. Zij brabbelen een zonderling taaltje, waar Engelse klanken zich aan Brusselse paren. Het zijn behendige en hardnekkige kooplui, die de waar-

de kennen van Belgisch geld, en niet dan na lang bedillen op hun waar



afdingen laten. Zij hebben een vlugge mimiek. Onder de westerse strohoed pinken hun oogjes, vertrekt hun mond met de zwarte brokkeltanden, rimpelt de huid zich tot een sluwe of dankende glimlach. Hun schichtig bewegende leden, te schraal in het colbertkostuum dat, zeer zindelijk, ze dragen, schieten uit, gaan van mand naar eventuele koper, terwijl de duidelijke kopstem de koopprijs verkondigt en 't magere halsje draait

binnen het te brede boordje en de stokstijve, uitgeteerde oudemannetjesvingeren, gesperd, de prijs verduidelijken.

Het zijn geen gelaten dutsen, dezen. Het zijn snuggere, uitnemend ge-adapteerde parasieten, die de indruk geven dat zij zich geenszins houden voor minderen. Zij hebben geduld en wilskracht, en nogal weinig waardigheid: hoedanigheden der rassen die overwinnen kunnen. Zij zijn geen leraren der liefde; zij leren alleen verweer. Zij wekken geen berouw om eigenliefde, zij brengen de leer van de Griekse wijsgeer in 't geheugen: 'Denk eraan, wantrouwend te zijn...'

Aldus verkondigt het Oosten te Brussel een dubbele, en tegenstrijdige waarheid.

Als gij er, wel te verstaan, voldoende verbeelding toe bezit...

HET KONING BOUDEWIJNSTADION HERBEKEKEN

L. Candau

1.- INLEIDING

In LACA Tijdingen - Jaargang 9 - nummer 2 - december 1997 verscheen een uitvoerig artikel van de hand van ons werkend lid de Heer G. Vanden Bussche onder de titel: "Van Eeuwfeeststadion (Heizelstadion) naar het Koning Boudewijnstadion.

Hij schetste de evolutie van deze sporttempel vanaf de planningsfase (1926) tot de grote aanpassings- en vernieuwingswerken naar aanleiding van de gruwelijke ramp op 29 mei 1985 waarbij 29 personen op dramatische wijze omkwamen. Hij besloot zijn gedegen studie met de wederinhuldiging op 13 augustus 1995.

De vernieuwingswerken werden eerder summier behandeld en het bleef een bezorgdheid van LACA om hierover wat meer te weten te komen.

De oorspronkelijke hoofdgevel van het stadion, versierd met half-verheven beeldhouwwerk boven de ingang vertoonde een aantal aspecten die de bouwstijl van de dertiger jaren karakteriseerde. Deze bij vele Lakenaars maar ook bij ontelbare landslieden vertrouwde perceptie die een halve eeuw nawerkte is nu geheel verdwenen. In de plaats kwam een zeer functionele strakke gevelpartij



gelukkig nog onderbroken met de gebeeldhouwde restanten van de initiële hoofdingang.

Wetend dat architectuur steeds een emanatie is van tijdsgebonden gedachtestromingen namen wij het initiatief om de ontwerper van het project zelf aan te

schrijven en uitleg te vragen over zijn creatief concept. De Heer B. Van Reeth, hoogleraar, architect-urbanist en oprichter van een architectenwerkgroep (AWG) in 1972 aan wie de uitvoering van het nieuwe stadion werd toevertrouwd, was zo vriendelijk ons zijn inzichten kenbaar te maken. We komen er later op terug maar vonden het zinvol eerst een kleine retrospectieve aan te reiken omtrent de evolutie van het oude stadion.

2.- EVEN TERUGBLIKKEN

- Het Eeuwfeeststadion werd gebouwd in 1929-1930 ter gelegenheid van het 100-jarige jubileum van de Belgische Onafhankelijkheid. Tegelijkertijd zou een wereldtentoonstelling gehouden worden op de Heizel. Brussel moest echter de voorrang geven aan de steden Luik en Antwerpen. Architect was Joseph Van Neck tevens hoofdarchitect van de wereldtentoonstelling in Brussel in 1935.
- Eerste steenlegging van het stadion op 4 oktober 1929 door Burgemeester A. Max.



- 23 augustus 1930: wereldkampioenschap wielrennen.
- 14 september 1930: officiële inhuldiging met een internationale voetbalmatch België-Holland, gewonnen door België met 4-1.
- Het stadion beschikte over een overdekte tribune met 6000 zitplaatsen en terrasvormige staanplaatsen voor 70.000 toeschouwers.
- Na WO II werd de reeks grote evenementen, zoals bijvoorbeeld de vermaarde bekerwedstrijd voor ballonvaarders "Gordon Bennett" in 1937, verder gezet.
- 23 mei 1948: bokswedstrijd tussen Cerdan en Delannoit.
- 26 juni 1967: grandioos feest ter gelegenheid van het 25-jarige Koningschap van Koning Boudewijn.
- 30 september 1967: show van militaire muziekkapellen in het kader van de "British Week".
- 1971: Het stadion werd uitgerust met een atletiekpiste ingedeeld in 8 banen, samen met een aangepaste infrastructuur voor ver- - hoog- en polsstokspringen. Het stadion kon van dan af wedijveren met die van Mexico, Montreal en Moskou.
- 1974: aanbrengen van een uitgebreide elektronische verlichting.
- 1977: bouw van tribune II plus een elektronisch scorebord, 46 meter breed en 4,4 meter hoog.
- 16 augustus 1977: Memorial Ivo Van Damme.
- 29 mei 1985: ter gelegenheid van de Wereldbekerfinale Voetbal, Liverpool tegen Juventus Turijn, deed zich een betreuenswaardig ongeval voor, beter gekend onder de naam Heizeldrama (zie supra).
- Er verliepen 10 jaren vooraleer er aanstalten gemaakt werden om het stadion te vernieuwen. De nodige fondsen werden opgedeeld tussen de Federale overheid, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Belgische Voetbalbond en de stad Brussel,
- 1993: Definitieve beslissing hernieuwing stadion, de werken werden toevertrouwd aan de AWG B.Van Reeth (zie supra).
- 13 augustus 1995: inhuldiging van het nieuwe Koning Boudewijnstadion.
- De totale kosten voor de vernieuwing van het stadion samen met de bijzondere aanpassingen voor het voetbalkampioenschap EURO 2000 bedroegen 1.200.000.000 BEF.

3.- DE ARCHITECT

Dat de Heer B. Van Reeth een autoriteit is in zijn vakgebied bewijzen zijn onderscheidingen en de selectielijst van zijn uitgevoerde werken.

ONDSCHIEDINGEN

- Eugène Baieprijs, 5 jaarlijkse Provinciale prijs voor architectuur, Provincie Antwerpen (1983).

- Culturele Prijs voor Kunstambachten van de Provincie Antwerpen: Architectuur als Monument (1989).
- Genomineerd met het ontwerp van de woning Van Roosmalen voor de Mies van der Rohe Award for European Architecture, Barcelona (1990).
- Geselecteerd met het ontwerp van het café-restaurant Zuiderterras voor de Mies van der Rohe Award for European Architecture, Barcelona (1992).
- Winnaar van de internationale besloten wedstrijd 'Casino Oostende', maart 1994.
- Prijs "Bedrijfsgebouw van het jaar" met het uitgeverijgebouw te Averbode, door Immo Trends (maart 1994).

SELECTIE VAN UITGEVOERD WERK

- Nieuwbouw ondergrondse bibliotheek voor de Abdij der Norbertijnen te Averbode: ontwerp 1993, uitvoering 1993-94.
- Inrichting foyer Zuiderpershuis te Antwerpen: ontwerp 1992, uitvoering 1992-93.
- "De Ark", omvorming duwbak tot drijvend theater/café te Antwerpen. Ter gelegenheid van "Antwerpen 93, culturele hoofdstad van Europa": ontwerp 1992, uitvoering 1992-93.
- Heraanleg Groenplaats te Antwerpen, i.s.m. architectenbureau Verbaenen: ontwerp 1992, uitvoering 1992-93.
- Stedenbouwkundig plan "Lombardenvest" te Antwerpen, i.s.m. architectenbureau Verbaenen. Nieuwbouw appartementen, kantoren, winkels en ondergrondse parkeergarage: ontwerp 1992, uitvoering 1992-94.
- Nieuwbouw kantoren en opslagplaatsen Hoek Loos NV te Niel: ontwerp 1990, uitvoering 1991-92.
- Verbouwing wijnopslagplaats De Heerlijkheid, Zurenborgh te Berchem: ontwerp 1990, uitvoering 1991.
- Nieuwbouw appartementsgebouw Jozef II-straat te Brussel, i.s.m. architect Serge Roose: ontwerp 1990-92, uitvoering 1992-93.
- Nieuwbouw administratiegebouw voor uitgeverij "Altiora" te Averbode: ontwerp 1990-91, uitvoering 1992-94.
- Nieuwbouw café/restaurant Zuiderterras, Scheldekade te Antwerpen: ontwerp 1987-89, uitvoering 1989-91.
- Nieuwbouw, verbouwing en restauratie van het voormalig Volkshuis te Antwerpen, thans gebouw van de R. Steinerschool: ontwerp 1986-89, uitvoering 1989-92.
- Nieuwbouw zwart/wit woning Van Roosmalen, Scheldekade te Antwerpen: ontwerp 1985-86, uitvoering 1986-88.
- Nieuwe vleugel Onze Lieve Vrouwecollege te Antwerpen: ontwerp 1973-76, uitvoering 1977-78.

- Verbouwing en/of nieuwbouw van een 80-tal woningen, villa's, winkels in gans België en in het buitenland (Nederland, Frankrijk, Zwitserland, Italië).

4.- ACHTERGRONDEN VAN HET BOUWCONCEPT "VERNIEUWING HEIZELSTADION"

(ontwerp 1994 - uitvoering 1994-1995 medegegeeld door de Heer B. Van Reeth)

De bezorgdheid om de ingangspartij van de oude hoofdtribune te behouden en te integreren was bepalend voor het thema van waaruit het concept voor het nieuwe stadion zou worden ontwikkeld. De voorbereidende studie in verband met veiligheid, zichtlijnen en aantal zitplaatsen was, toen AWG voor de conceptvorming werd gevraagd, volledig afgewerkt door Tractebel. Belangrijk voor het concept was het zeer beperkte budget (ongeveer een kwart van de kostprijs voor gelijksoortige stadions, bv. Bari, Italië).

Het project voor het nieuwe stadion neemt het concept op van het oude stadion, namelijk een gebouw (tribune) op maaiveldniveau, onafhankelijk van de uit de natuurlijke helling gegraven arena (tribunes 2, 3, 4). Het gebouw bestaat in grote lijnen uit vier traptorens en daartussen twee niveaus horizontale circulatiezone die toegang geven tot twee verdiepingen gradinen. Het dak is lichtdoorlatend.

De vier torens verdelen de gevels in drie vlakken. In het middelste vlak staat de oude ingang, 40 meter lang bij 10 meter hoog, in een portiek van 50 bij 11 meter, vrij in een glasvlak uitgesneden uit de gesloten gevel. De twee zijvlakken hangen tussen de twee torens boven een glasstrip op de begane grond, waarop de naam van het stadion in 2 meter

hoge letters is gescreend.

De constructie is in beton, het dak van staal en doorschijnende kunststofplaten.

De muren zijn bekleed met gelijmd metselwerk (handvorm). Dat biedt het voordeel sterker te zijn dan traditioneel



metselwerk: de lijmvoeg is minimaal van dikte en esthetisch gezien is het één gestapelde massa in egale kleur. De verticale vlakken van de

toeren zijn ononderbroken, de grote gevelvlakken opgedeeld in kleinere vlakken van 6,5 bij 2,5 meter.

De twee gebruikte gevelmaterialen, glas en baksteen, schijnbaar zo verschillend, werden op dezelfde manier gebruikt, namelijk als scherm. De baksteen 'drijft' op het glas. Samen onderstrepen zij hun verschil en gelijkheid. Eenvoudig maar niet neutraal. Ook de kleurkeuze is sober:

- baksteen: "zonnig" roodoranje;
- beton: natuurkleur;
- spanten: hemelsblauw;
- dakbedekking: transparant - opaalwit; niet transparant - witte onderkant, groene bovenkant;
- alle bijkomende elementen in het stadion: zitjes, balustrades, hekken, schrijnwerk van ramen en deuren: olijfgroen.



De natuurstenen in-

gang met reliëfs en sculpturen is gerestaureerd, de bestaande toegangsdeuren zijn in hun oorspronkelijke staat en kleuren hersteld.

Het nieuwe Koning Boudewijnstadion bestaat weer uit een gebouw bij de stad, een arena in de Heizelhoogte. Zoals alle functies op de Heizel ligt het stadion boven het lokale niveau van de directe omgeving, als centrum voor de gewesten. De architectuur van het stadion moet die functie ondersteunen.

5.- EN WAT NU?

Naar aanleiding van een artikel, verschenen in het weekblad "Brussel deze Week" (donderdag 16 september 2004 - nummer 951), onder de kop "Heizelstadion niet langer geschikt voor Rode Duivels" achten wij het opportuun een korte samenvatting van de opduikende moeilijkheden aan onze beschouwingen toe te voegen.

De Koninklijke Belgische Voetbalbond dreigt ermee het Brusselse Koning Boudewijnstadion te verlaten, tenzij de stad Brussel aan een aantal van zijn wensen tegemoet komt.

Net zoals hotels krijgen voetbalstadions ook sterren toegewezen. Om topwedstrijden te mogen organiseren moeten zij 5 sterren hebben. Het Koning Boudewijnstadion heeft er echter maar 3 meer. Uefacupfinales kunnen ook niet meer, hiervoor zijn 4 sterren vereist. Wedstrijden in de Champion's League vergen eveneens 5 sterren.

Wanneer de Rode Duivels het Boudewijnstadion zouden verlaten zou dat een flinke financiële aderlating voor de stad Brussel betekenen en het imago van Brussel als Europese Hoofdstad schaden. Schoten de grote vernieuwingswerken in 1995 dan hun doel voorbij?

Waarom heeft het Koning Boudewijnstadion maar 3 sterren?

Ten eerste bestaat er nog steeds een twee meter hoge afsluiting tussen de supporters en het veld. Dat mag niet meer volgens de internationale normen. Ten tweede: er bestaan geen loges en ook geen receptieruimten voor de sponsors en tenslotte bieden de parkeerruimten een bijkomend probleem.

Het bouwen van loges wordt geschat op 15.000.000 EURO. Aanpassingswerken om eventueel in 2009 het Wereldkampioenschap atletiek te organiseren zullen bijkomend nog 5.000.000 EURO vergen.

Voor de verwijdering van het hekken is overleg nodig met de burgemeester van de stad en met de federale minister van Binnenlandse Zaken.

Het is dus een feit dat het Koning Boudewijnstadion eens te meer moet aangepast worden wil het binnen vijf jaar niet hopeloos verouderd zijn. Hiervoor is ongetwijfeld overleg nodig met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Federale Regering.

All hands on deck dus om een naderende catastrofe te vermijden.

Het 21 Juli Plantsoen en het standbeeld van Koningin Astrid

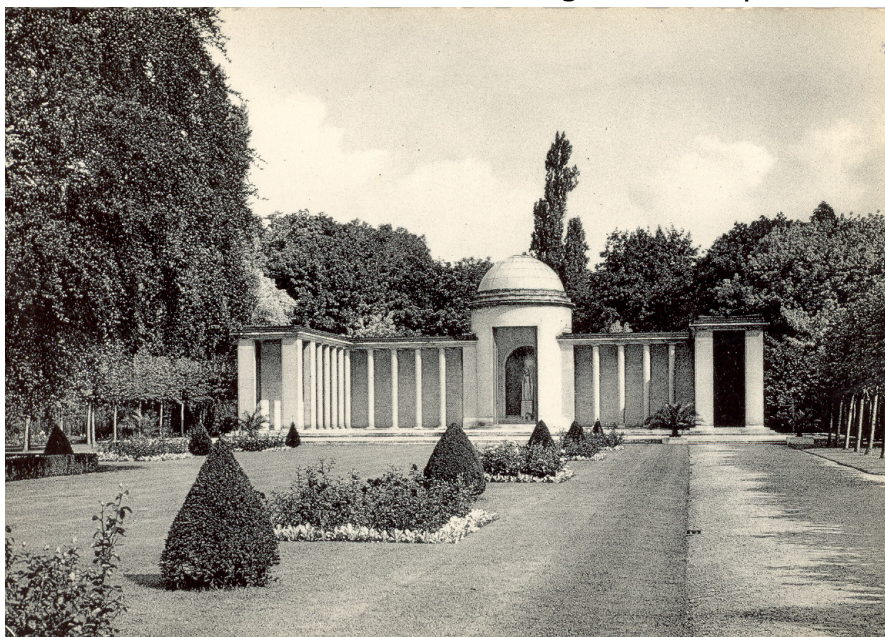
G. Vanden Bussche

Het tijdschrift van de Touring Club de Belgique publiceerde in zijn nummer van juli 1913 een artikel over de verfraaiingen van Laken. We lezen er onder meer : *“Een ander goed nieuws, de Staat komt het kleine parkje, genaamd 21 Juli Plantsoen, aangelegd nabij de kerk van Laken en grenzend aan het privé domein van de Koning, open te stellen ten behoeve van de wandelaars (er zijn er nog). Het is een mooie tuin, discreet en bekoorlijk, met een oppervlakte van meer dan twee hectaren. Hij is uitsluitend voorbehouden voor voetgangers en is tijdens het mooie seizoen open van 7 ½ h ’s morgens tot 7 h ’s avonds. Het schepencollege had van wijlen Koning Leopold II de belofte bekomen daar een openbaar park aan te leggen ten voordele van zijn inwoners en van de talrijke wandelaars die de mooie voorstad van Laken komen bezoeken. Het is dat project dat nu gerealiseerd is.”*

Het was inderdaad eens te meer Leopold II die gans de wijk van uitzicht zou doen veranderen. Van in het begin van zijn regering deed hij hier onderhandse aankopen van – meestal schamele – woningen, die hij liet afbreken, later gevolgd door onteigeningen via de Civiele Lijst en het Domein van de Kroon. Maar het duurde tot 1905 eer de Gemeenteraad van Laken de plannen goedkeurde, en bij het overlijden van de Koning in 1909 waren ze nog niet gerealiseerd.

Hij had wel het ontwerp van de tuin, gelegen in de scherpe hoek gevormd door de Koninklijk Parklaan met de Wijngaardenstraat, laten maken door de Franse architect Charles Girault, aan wie we ook de Arcade van het Jubelpark en het Museum van Tervuren danken.

Kort voor de Tweede Wereldoorlog werd de plaats uitgekozen om er een



standbeeld ter nagedachtenis van Koningin Astrid op te richten. Daartoe werd de tuin herontworpen door René Pechère, en werd er een zuilengalerij in de vorm van een rotonde gebouwd volgens plannen van de architect Paul Bonduelle¹. Ze moest bescherming bieden, onder

de koepel van de rotonde, aan het standbeeld van de Koningin van de hand van de beeldhouwer Jan Boedts².

Het standbeeld is uit marmer van Carrara. De Koningin is ten voeten uit afgebeeld, met een boeket rozen, gekleed in een lange jurk en een cape. De vermelding van het jaartal 1940 op de sokkel suggereert dat het standbeeld toen opgericht en ingehuldigd werd. Dat was wellicht de bedoeling van de initiatiefnemers. Maar, waarschijnlijk omwille van de oorlogsomstandigheden en de verwarde periode die erop gevolgd is (de Koningskwestie), is het beeld pas in 1947 in het midden van het mausoleum

¹ Paul Bonduelle (Doornik 1877 – 1955)

Deze architect was professor aan de Academie van Schone Kunsten te Brussel en voorzitter van de Société Centrale d' Architecture de Belgique. Hij ontving de Godecharleprijs. Hij verwezenlijkte het Gemeentehuis van Laken en nam actief deel aan de organisatie van de wereldtentoonstellingen van Brussel in 1935 en 1958.

geplaatst. Bovendien werd het nooit officieel ingehuldigd. Het standbeeld van een der meest geliefde Koninginnen had voorzeker meer eerbewijs verdiend.

Op de marmeren sokkel kan men lezen :

**Nobilissimae Ac Dulcissimae
Regina Suae Astrid Belgae
Toto Corde Anno MCMXL**

(Aan hun zeer nobele en zeer lieve Koningin Astrid, de Belgen uit ganser harte 1940)

In 1955, bij de twintigste verjaardag van de dood van de Koningin, werden twee bronzen platen aangebracht op de muur aan weerskanten van de rotonde. Men leest erop (in het Nederlands en het Frans) :

**29 augustus 1935 – 29 augustus 1955
Als getuigenis van de onvergankelijke
Gehechtheid aan de nagedachtenis
Van H. M. Koningin Astrid
Steeds beminde lieve vorstin
Van het Belgische volk
De Belgisch-Zweedse gemeenschap**

Het was inderdaad op 29 augustus 1935 dat Koningin Astrid, op de leeftijd van 30 jaar, tragisch omkwam te Küssnacht, aan het Vier Woudstedenmeer (Zwitserland).

Geraadpleegde werken :

- Revue du Touring Club de Belgique, Brussel, juli 1913
- Les Nouvelles du Patrimoine, Brussel, n° 62 juni 1995
- Le Nouveau Dictionnaire des Belges, Brussel, Le Cri, 1992
- Dillen, Joris : Beeldhouwwerk en versieringskunst in Laken, in "Laca Tijdingen" , juni en september 1990
- Boulanger-Français, Jacques: Parken en Tuinen van Brussel, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1993, blz. 42-45

² Jan Boedts (1904 – 1973) : Deze beeldhouwer studeerde te Maredsous en aan de academies van Luik, Parijs en Firenze. Hij bekam in 1932 de Prijs van Rome. Als specialist van borstbeelden is hij de auteur van het nationaal monument aan Pater Damiaan te Tremelo (brons, 1963). Zijn tuin en zijn atelier in Tremelo (zijn laatste woonplaats) waren voorbestemd om "De Tuin van het Koninkrijk der Hemelen" te worden, gewijd aan God en het Christendom, maar die droom werd slechts gedeeltelijk gerealiseerd. Men vindt nog werken van Boedts in Vorst, Hasselt, Zweden, Afrika (het vroegere Belgisch Congo). Er staan ook heiligenbeelden van hem in scholen, colleges en instituten.